

Warszawa, dnia 8 września 2022 r.

Poz. 1891

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI**

z dnia 31 sierpnia 2022 r.

w sprawie pobytu nieletnich w zakładach poprawczych

Na podstawie art. 285 ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. poz. 1700) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy ogólne

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1) szczegółowy tryb kierowania, przyjmowania, przenoszenia i zwalniania nieletnich z zakładów poprawczych;
- 2) szczególne warunki pobytu nieletnich w zakładach poprawczych;
- 3) formę i zakres porozumienia dyrektora zakładu poprawczego z duchownym kościoła lub innego związku wyznaniowego, do którego nieletni należą, dotyczącego uczestniczenia przez nieletnich w wykonywaniu praktyk religijnych i korzystaniu przez nich z usług religijnych oraz sposób realizacji tego porozumienia;
- 4) szczegółowy tryb umieszczania nieletnich poza zakładem poprawczym na podstawie art. 274 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich oraz sposób dokumentowanie tego pobytu.

§ 2. Ilekroć w rozporządzeniu jest mowa o:

- 1) Ministerstwie Sprawiedliwości – rozumie się przez to komórkę organizacyjną Ministerstwa Sprawiedliwości wykonującą zadania z zakresu nadzoru pedagogicznego Ministra Sprawiedliwości nad zakładami poprawczymi;
- 2) terenie zakładu – rozumie się przez to teren, który ogranicza zewnętrzna linia ogrodzenia ochronnego lub innego oznaczenia granic zakładu poprawczego;
- 3) ustawie – rozumie się przez to ustawę z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich;
- 4) zakładzie – rozumie się przez to zakład poprawczy.

Rozdział 2

Szczegółowy tryb kierowania, przyjmowania, przenoszenia i zwalniania nieletnich z zakładów

§ 3. 1. Niezwłocznie po uprawomocnieniu się orzeczenia o zastosowaniu wobec nieletniego środka poprawczego sędzia przesyła do Ministerstwa Sprawiedliwości pisemny wniosek o skierowanie nieletniego do zakładu, do którego dołącza:

- 1) odpis prawomocnego orzeczenia o zastosowaniu wobec nieletniego środka poprawczego;
- 2) odpis postanowienia określającego rodzaj zakładu, jeżeli zostało wydane;
- 3) opinię o nieletnim opracowaną w opiniodawczym zespole sądowych specjalistów, w schronisku dla nieletnich lub w innej specjalistycznej placówce, lub przez biegłego albo biegłych;
- 4) inne informacje umożliwiające skierowanie nieletniego do odpowiedniego rodzaju zakładu.

2. Przed skierowaniem nieletniego do zakładu, w przypadku braku dokumentów, o których mowa w ust. 1, Ministerstwo Sprawiedliwości występuje o ich uzupełnienie.

§ 4. Nieletniego kieruje się do zakładu położonego najbliżej jego miejsca zamieszkania albo pobytu, chyba że ze względów wychowawczych lub organizacyjnych jest to niemożliwe.

§ 5. 1. O skierowaniu nieletniego do zakładu zawiadamia się:

- 1) sąd rodzinny;
- 2) zakład, do którego nieletni został skierowany, rodzinę zastępczą zawodową, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, okręgowy ośrodek wychowawczy i zakład leczniczy, w których nieletni przebywa;
- 3) schronisko dla nieletnich, w którym nieletni przebywa.

2. Niezwłocznie po otrzymaniu zawiadomienia o skierowaniu, o którym mowa w ust. 1, sędzia zwraca się do rodziców albo tego z rodziców, pod którego stałą pieczę nieletni faktycznie pozostaje, albo opiekuna nieletniego lub do Policji o doprowadzenie nieletniego do zakładu.

3. W wyjątkowych przypadkach sędzia może zezwolić nieletniemu na udanie się do zakładu bez udziału rodziców albo opiekuna lub Policji.

§ 6. 1. Dyrektor zakładu przyjmuje nieletniego do zakładu na podstawie:

- 1) prawomocnego orzeczenia o zastosowaniu wobec nieletniego środka poprawczego lub postanowienia o przeniesieniu nieletniego do zakładu innego rodzaju, o którym mowa w art. 254 ust. 3 ustawy, lub prawomocnego orzeczenia o wykonywaniu środka poprawczego po ukończeniu przez nieletniego 21 lat, o którym mowa w art. 238 ust. 1 pkt 1;
- 2) skierowania albo przeniesienia do zakładu;
- 3) nakazu przyjęcia wydanego przez sąd.

2. Jeżeli przyjęcie nieletniego spowoduje przekroczenie limitu miejsc w zakładzie, dyrektor zakładu przyjmuje nieletniego i zawiadamia o tym Ministerstwo Sprawiedliwości.

3. W przypadku niedoprowadzenia nieletniego do zakładu w ciągu 3 miesięcy od daty skierowania albo przeniesienia dyrektor zakładu odsyła dokumentację nieletniego sądowi rodzinnemu.

§ 7. 1. Nieletniego przyjmuje do zakładu dyrektor zakładu i przeprowadza z nim rozmowę, zapoznaje nieletniego z jego prawami i obowiązkami oraz zasadami pobytu w zakładzie oraz poucza o terminie i sposobie składania zażalenia, o którym mowa w art. 107 ust. 1 pkt 21 ustawy, co nieletni potwierdza własnoręcznym podpisem.

2. Psycholog lub pedagog przeprowadza rozmowę wstępną z nieletnim oraz poddaje nieletniego badaniom osobopoznawczym w celu diagnozy i prognozy resocjalizacyjnej, zindywidualizowania procesu resocjalizacji, zapobiegania wzajemnej demoralizacji nieletnich oraz zapewnienia bezpieczeństwa i porządku wewnętrznego zakładu.

3. Wobec nieletniego umieszczonego w izbie adaptacyjnej psycholog lub pedagog opracowuje plan adaptacyjny, podlegający akceptacji dyrektora zakładu.

4. Nieletni umieszczony w izbie adaptacyjnej może brać udział w zajęciach dydaktycznych i wychowawczych.

§ 8. 1. Wniosek o przeniesienie nieletniego do innego zakładu wraz z uzasadnieniem kieruje się do Ministerstwa Sprawiedliwości.

2. Ministerstwo Sprawiedliwości, po analizie wniosku, przenosi nieletniego do innego zakładu albo odmawia takiego przeniesienia.

§ 9. 1. W przypadku przeniesienia nieletniego do zakładu innego rodzaju na podstawie postanowienia sądu rodzinnego, o którym mowa w art. 254 ust. 3 ustawy, sędzia przesyła do Ministerstwa Sprawiedliwości odpis postanowienia.

2. Ministerstwo Sprawiedliwości niezwłocznie przenosi nieletniego do zakładu innego rodzaju.

§ 10. 1. W przypadku przeniesienia nieletniego do zakładu innego rodzaju na podstawie postanowienia sądu rodzinnego, o którym mowa w art. 238 ust. 1 pkt 1, sędzia przesyła do Ministerstwa Sprawiedliwości odpis postanowienia.

2. W przypadku konieczności przeniesienia nieletniego do zakładu innego rodzaju na podstawie postanowienia sądu rodzinnego, o którym mowa w art. 15 ust. 6 pkt 2, dyrektor zakładu przesyła do Ministerstwa Sprawiedliwości odpis postanowienia, najpóźniej na 30 dni przed ukończeniem przez nieletniego 21 lat.

3. Ministerstwo Sprawiedliwości niezwłocznie przenosi nieletniego do zakładu innego rodzaju po ukończeniu przez nieletniego 21 lat.

§ 11. O przeniesieniu nieletniego do innego zakładu zawiadamia się:

- 1) sąd rodzinny;
- 2) zakład, do którego nieletni ma zostać przeniesiony;
- 3) zakład, z którego nieletni ma zostać przeniesiony;
- 4) rodziców albo tego z rodziców, pod którego stałą pieczęć nieletni faktycznie pozostaje, albo opiekuna nieletniego.

§ 12. 1. Przed przewiezieniem do innego zakładu nieletniego poddaje się badaniom lekarskim w celu ustalenia, czy jego stan zdrowia pozwala na przewiezienie.

2. Zakładowi, do którego nieletni zostaje przewieziony, przekazuje się akta osobowe nieletniego, depozyt nieletniego oraz informację o zachowaniu nieletniego w okresie pobytu w zakładzie.

§ 13. 1. Zwolnienie nieletniego z zakładu następuje:

- 1) na podstawie orzeczenia sądu i nakazu zwolnienia;
- 2) w związku z ustaniem wykonywania środka poprawczego z mocy prawa.

2. W uzasadnionych przypadkach dyrektor zakładu uzgadnia z rodzicami albo z tym z rodziców, pod którego stałą pieczęć nieletni faktycznie pozostaje, albo opiekunem nieletniego sposób odebrania z zakładu.

§ 14. 1. W celu przygotowania nieletniego do zwolnienia z zakładu w związku z ustaniem wykonywania środka poprawczego z mocy prawa albo w związku ze złożeniem przez dyrektora wniosku o warunkowe zwolnienie nieletniego z zakładu, zakład co najmniej 6 miesięcy przed zwolnieniem nieletniego:

- 1) gromadzi informacje o potrzebach nieletniego po zwolnieniu;
- 2) udziela nieletniemu informacji:
 - a) dotyczących uzyskania niezbędnych dokumentów,
 - b) o przysługującej nieletniemu pomocy w usamodzielnianiu,
 - c) o sposobie nawiązania i utrzymywania kontaktów z kuratorem sądowym;
- 3) udziela pomocy w podjęciu zatrudnienia i zamieszkania.

2. Przygotowanie nieletniego do zwolnienia z zakładu oraz warunkowego zwolnienia z zakładu może odbywać się w hostelu.

§ 15. Zwalnianemu nieletniemu wydaje się za pokwitowaniem:

- 1) dokumenty dotyczące wykształcenia, zawodu, kwalifikacji i umiejętności zawodowych, kierunku kształcenia, stażu pracy i przebiegu pracy zawodowej;
- 2) zaświadczenie o stanie zdrowia;
- 3) w razie potrzeby bilet na przejazd, artykuły żywnościowe na czas podróży oraz skierowanie na leczenie, jeśli takie jest zalecenie lekarskie.

§ 16. 1. Nieletniego skreśla się z ewidencji zakładu w przypadku:

- 1) przeniesienia do innego zakładu;
- 2) zwolnienia z zakładu w związku z ustaniem wykonywania środka poprawczego z mocy prawa;
- 3) warunkowego zwolnienia z zakładu;
- 4) umieszczenia w schronisku dla nieletnich, areszcie śledczym lub zakładzie karnym;
- 5) upływu 3 miesięcy nieobecności w zakładzie spowodowanej ucieczką lub nieusprawiedliwionym niepowrotem z pobytu poza zakładem, o którym mowa w art. 252 ust. 1 ustawy.

2. O skreśleniu nieletniego z ewidencji zakładu dyrektor zakładu niezwłocznie zawiadamia:

- 1) sąd rodzinny;
- 2) Ministerstwo Sprawiedliwości;
- 3) rodziców albo tego z rodziców, pod którego stałą pieczęć nieletni faktycznie pozostaje, albo opiekuna nieletniego.

3. Ponowne umieszczenie w zakładzie nieletniego skreślonego z ewidencji zakładu z przyczyn, o których mowa w ust. 1 pkt 3–5, wymaga zwrócenia się do Ministerstwa Sprawiedliwości z wnioskiem o skierowanie do zakładu. Do czasu wydania skierowania nieletniego umieszcza się w zakładzie, z którego ewidencji został skreślony.

Rozdział 3

Szczegółowe warunki pobytu nieletnich w zakładach

§ 17. 1. W zakładzie prowadzi się proces resocjalizacji nieletniego w oparciu o indywidualną diagnozę i indywidualny plan resocjalizacji, opracowany przez pedagoga i psychologa z udziałem nieletniego i innych pracowników zakładu.

2. Indywidualny plan resocjalizacji obejmuje w szczególności:

- 1) rodzaje i formy oddziaływań resocjalizacyjnych i terapeutycznych, do których nieletni zostanie włączony, z podaniem przewidywanego czasu ich trwania;
- 2) zakres, kierunki i formy nauczania, kształcenia zawodowego, jakimi nieletni ma zostać objęty, oraz jego indywidualne obowiązki wiążące się z przebiegiem nauczania;
- 3) zakres i sposób współpracy z rodziną i innymi osobami w celu doprowadzenia do integracji społecznej oraz do usamodzielnienia się nieletniego;
- 4) sposób i kryteria oceny przebiegu procesu resocjalizacji;
- 5) program przygotowań nieletniego do życia po zwolnieniu z zakładu;
- 6) pobyt w hostelu od 3 do 6 miesięcy przed zwolnieniem z zakładu lub warunkowym zwolnieniem z zakładu;
- 7) pobyt w domu dla matki i dziecka.

3. W przypadku gdy nieletni odmawia współdziałania w opracowaniu indywidualnego planu resocjalizacji, plan ten opracowuje pedagog i psycholog z udziałem innych pracowników zakładu.

4. Indywidualny plan resocjalizacji modyfikuje się wraz z przebiegiem procesu resocjalizacji nieletniego, nie rzadziej niż raz na 6 miesięcy.

§ 18. 1. W przypadku, o którym mowa w art. 238 ust. 1 pkt 1, opracowuje się program indywidualnych oddziaływań resocjalizacyjnych i terapeutycznych.

2. Program indywidualnych oddziaływań resocjalizacyjnych i terapeutycznych obejmuje w szczególności:

- 1) kształtowanie nawyku pracy poprzez umożliwienie wykorzystania posiadanych przez nieletniego kwalifikacji i umiejętności;
- 2) doskonalenie zawodowe mające na celu poszerzenie wiedzy oraz zwiększenie posiadanych przez nieletniego kompetencji;
- 3) kontynuowanie nauki rozpoczętej przed przybyciem do zakładu;
- 4) oddziaływania terapeutyczne wyznaczone indywidualnymi potrzebami i możliwościami nieletniego,
- 5) kontakty z rodziną i innymi osobami;
- 6) modelowanie nawyku efektywnego wykorzystywania czasu wolnego;
- 7) kształtowanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej oraz pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu;
- 8) inne działania niezbędne do przygotowania nieletniego do powrotu do społeczeństwa.

3. Program indywidualnych oddziaływań opracowuje się niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 30 dni od przyjęcia nieletniego do zakładu.

4. Oceny realizacji programu indywidualnych oddziaływań resocjalizacyjnych oraz jego modyfikacji można dokonać w każdym czasie, w zależności od potrzeb, nie rzadziej jednak niż co 6 miesięcy.

§ 19. Zakład informuje rodziców albo tego z rodziców, pod którego stałą pieczę nieletni faktycznie pozostaje, albo opiekuna nieletniego, co najmniej dwa razy w roku, o postępach w resocjalizacji nieletniego.

§ 20. Za zgodą dyrektora zakładu nieletni może nosić własną odzież, bieliznę i obuwie.

§ 21. 1. Limit środków na wypłatę kieszonkowego ustala się odrębnie na każdy miesiąc w wysokości 1,1% kwoty bazowej dla zawodowych kuratorów sądowych, której wysokość ustaloną według odrębnych zasad określa ustawa budżetowa na nieletniego z uwzględnieniem średniej liczby nieletnich faktycznie przebywających w zakładzie w danym miesiącu.

2. Kieszonkowe wypłaca się nieletniemu z dołu.

§ 22. 1. Nieletni podpisuje spis dokumentów i przedmiotów przekazanych do depozytu.

2. Środki pieniężne i kieszonkowe nieletni przekazuje, za pokwitowaniem, do depozytu.

§ 23. 1. Paczki doręcza się nieletniemu niezwłocznie za pokwitowaniem.

2. Osoba doręczająca paczkę nieletniemu sporządza w jego obecności spis jej zawartości.

§ 24. 1. Przed udzieleniem urlopu opracowuje się program pobytu nieletniego na urlopie.

2. Pracownik pedagogiczny po powrocie nieletniego z urlopu sprawdza jego zachowanie podczas urlopu i sporządza stosowną informację do akt osobowych.

Rozdział 4

Uczestniczenie przez nieletnich w wykonywaniu praktyk religijnych i korzystaniu przez nich z posług religijnych

§ 25. 1. Dyrektor zakładu niezwłocznie zawiera z duchownym kościoła lub innego związku wyznaniowego, do którego nieletni należy, umowę w celu zapewnienia nieletniemu wykonywania praktyk religijnych i korzystania z posług religijnych podczas pobytu w zakładzie.

2. W umowie określa się zakres czynności duchownego, zasady zastępowania przez inne osoby podczas jego nieobecności lub w razie nagłej potrzeby udzielenia posługi religijnej, zasady współdziałania z dyrektorem zakładu oraz przypadki, w których umowa może ulec rozwiązaniu.

§ 26. 1. Dyrektor zakładu informuje duchownego oraz osoby wyznaczone do jego zastępowania o treści i skutkach stosowania przepisów dotyczących:

- 1) zasad bezpieczeństwa i porządku wewnętrznego zakładu oraz regulaminów obowiązujących w zakładzie;
- 2) ochrony danych osobowych.

2. Dyrektor zakładu może cofnąć duchownemu lub osobom go zastępującym prawo wstępu na teren zakładu w przypadku rażącego naruszenia przez nich przepisów, o których mowa w ust. 1, powiadamiając o tym właściwe władze kościołów lub innych związków wyznaniowych.

§ 27. Dyrektor zakładu podejmuje niezbędne czynności w celu zapewnienia odpowiednich warunków do wykonywania praktyk religijnych i posług religijnych oraz korzystania z tych posług, a także zasięga opinii duchownego w sprawie organizacji posług religijnych.

Rozdział 5

Szczegółowy tryb umieszczania nieletnich poza zakładem

§ 28. 1. Przed wydaniem decyzji w sprawie umieszczenia nieletniego poza zakładem na podstawie art. 274 ust. 1 ustawy, dyrektor zakładu przedstawia do akceptacji radzie zakładu propozycję umieszczenia nieletniego poza zakładem wraz z uzasadnieniem. Uzasadnienie zawiera w szczególności analizę możliwości roztoczenia nad nieletnim skutecznego nadzoru.

2. Po zaakceptowaniu przez radę zakładu propozycji umieszczenia nieletniego poza zakładem, dyrektor zakładu wydaje pisemną decyzję o umieszczeniu nieletniego poza zakładem.

3. Decyzja o umieszczeniu nieletniego poza zakładem zawiera:

- a) oznaczenie zakładu,
- b) datę i miejsce wydania decyzji,
- c) dane nieletniego: imię i nazwisko, datę i miejsce urodzenia oraz adres dotychczasowego miejsca pobytu stałego (zameldowania),
- d) określenie okresu i miejsca umieszczenia nieletniego poza zakładem,
- e) uzasadnienie: określenie przesłanek umieszczenia nieletniego poza zakładem, w tym podjęcie nauki, zatrudnienia lub leczenia bądź innych szczególnych względów rodzinnych, ocenę zachowania nieletniego podczas pobytu w zakładzie, ocenę możliwości roztoczenia nad nieletnim skutecznego nadzoru.

§ 29. Dyrektor zakładu wyznacza opiekuna nieletniego podczas pobytu poza zakładem, uwzględniając w tym zakresie wniosek nieletniego.

§ 30. 1. Przed przystąpieniem do wykonania decyzji o umieszczeniu nieletniego poza zakładem, nieletni wraz z dyrektorem zakładu poprawczego lub upoważnionym przez niego pracownikiem pedagogicznym, będący opiekunem nieletniego sporządzają plan pobytu nieletniego poza zakładem.

2. Plan, o którym mowa w ust. 1, zawiera w szczególności:

- 1) sposób realizacji wymagań związanych z przesłankami umieszczenia poza zakładem, w tym podjęcia nauki, zatrudnienia, leczenia bądź innych szczególnych względów rodzinnych;
- 2) sposób i częstotliwość kontaktów nieletniego z opiekunem w ramach nadzoru sprawowanego przez zakład;
- 3) określenie norm funkcjonowania społecznego nieletniego podczas pobytu poza zakładem;
- 4) tryb podjęcia współpracy z właściwą instytucją w celu realizowania programu usamodzielniania nieletniego.

3. Plan pobytu nieletniego poza zakładem wymaga zatwierdzenia przez dyrektora zakładu.

4. Opracowany i zatwierdzony plan pobytu nieletniego poza zakładem zostaje wdrożony po podpisaniu go przez nieletniego i jego opiekuna.

§ 31. 1. W przypadku wystąpienia zmian związanych z pobytem nieletniego poza zakładem dyrektor zakładu poprawczego lub upoważniony przez niego pracownik pedagogiczny, będący opiekunem nieletniego wraz z nieletnim dokonują aktualizacji lub modyfikacji planu pobytu nieletniego poza zakładem.

2. Zaktualizowany lub zmodyfikowany plan pobytu nieletniego poza zakładem wymaga zatwierdzenia przez dyrektora zakładu.

§ 32. 1. Opiekun prowadzi dokumentację pobytu nieletniego poza zakładem, w której zamieszcza istotne informacje na temat jego funkcjonowania i realizowania postanowień zawartych w planie pobytu nieletniego poza zakładem.

2. Dokumentacja pobytu nieletniego poza zakładem zawiera:

- 1) wywiady środowiskowe;
- 2) decyzje o umieszczeniu nieletniego poza zakładem, o przedłużeniu pobytu nieletniego poza zakładem oraz o odwołaniu lub uchyleniu tych decyzji;
- 3) zawiadomienie sądu rodzinnego o decyzji o umieszczeniu nieletniego poza zakładem i o przedłużeniu pobytu nieletniego poza zakładem oraz akceptację sądu rodzinnego;
- 4) plan pobytu nieletniego poza zakładem oraz jego aktualizacje i modyfikacje;
- 5) informacje o wykonaniu decyzji, o których mowa w pkt 2;
- 6) zaświadczenia o przyjęciu do szkoły, podjęciu pracy, leczenia;
- 7) bieżące informacje uzyskane na temat realizacji planu pobytu nieletniego poza zakładem;
- 8) inne informacje uzyskane od pracodawcy, wychowawcy klasy i innych osób i instytucji wspomagających pobyt nieletniego poza zakładem.

Rozdział 6

Przepis końcowy

§ 33. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.¹⁾

Minister Sprawiedliwości: wz. *M. Woś*

¹⁾ Niniejsze rozporządzenie było poprzedzone rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz. U. z 2017 r. poz. 487) oraz rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 września 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad uczestniczenia w lekcjach religii i praktykach religijnych, korzystania z posług religijnych i organizacji pracy duszpasterskiej w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich (Dz. U. poz. 1157), które utraciły moc z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. poz. 1700).